

Milli-mənəvi dəyərləri olmayan millət həqiqi xalq, həqiqi millət ola bilməz.

Heydər ƏLİYEV,
Ümummilli Lider.

Azərbaycan dünyada mədəniyyət və sivilizasiyalar arasında qarşılıqlı bağlılıq yaradan tarixi məkan kimi tanınır. Azərbaycanın davamlı inkişaf yolunda inamla irəliləməsi ümummilli lider Heydər Əliyevin həyat əməlinin, Vətən sevgisinin təntənəsidir. Atdığı hər bir addımla bu günün güclü, bütöv Azərbaycanı üçün çalışan dahi şəxsiyyət ölkəmizi yox olmaq təhlükəsinin bir addımından xilas edərək onu dünyaya yeni simada təqdim edib. Heydər Əliyev Azərbaycanda siyasi hakimiyyətə gəldiyi ilk gündən xalqımızın milli özünüdərkini üçün zəruri tədbirlər həyata keçirməyə başlamış, cəmiyyəti bütün sahələrdə gələcək mənəvi yüksəlişlərə ruhlandırmağı bacarmışdır.

Fövqəldüşüncə sahibi dahi liderin siyasətinin əsas fəlsəfəsi mükəmməl olmaqla bərabər, həm də əhatəli idi. Zəngin dövlətçilik təcrübəsinə malik olan böyük strateq Heydər Əliyev hüquqi dövlət Azərbaycan modelini ilk milli Konstitusiyasını yaratmaqla gerçəkləşdirmişdir. Heydər Əliyevin müəllifi olduğu və 1995-ci ildə ümumxalq səsverməsi yolu ilə qəbul olunmuş Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında hüquqi dövlətin bütün prinsipləri - qanunun aliliyi, insan hüquqlarının müdafiəsi, hakimiyyət bölgüsü, konstitusiyaya nəzarət prinsipləri təsbit olunub, insan haqlarının təmini dövlətin ali məqsədi kimi bəyan edilib. Ulu öndər Heydər Əliyev xalqda milli heysiyyəti gücləndirmək, onu öz şanlı keçmişinə, soykökünə qaytarmaq, habelə zəngin bədii irsini, mədəniyyətini, incəsənətini, adət-ənənələrini yaşatmaq, ana dilini inkişaf etdirmək üçün bir sıra tədbirlər həyata keçirib. Heydər Əliyevin 1993-cü ildə xalqın təkidli tələbi ilə yenidən hakimiyyətə gəlməsi gənc müstəqil dövlətimizin siyasi və iqtisadi əsaslarını yaratmaqla yanaşı, Azərbaycan xalqının milli-mənəvi irsini ehtiva edən ideyanın inkişafına mühüm təsir göstərmişdir. Azərbaycan xalqının milli-mənəvi irsini ehtiva edən ideyanın inkişafına mühüm təsir göstərmişdir. Azərbaycan xalqının milli-mənəvi irsini ehtiva edən ideyanın inkişafına mühüm təsir göstərmişdir.

qururdu. Xalq ümummilli liderini sevirdi, parlaq zəkasını qiymətləndirirdi və onun yeritdiyi siyasi kursu dəstəkləyirdi. Heydər Əliyev Azərbaycan xalqının və dövlətinin taleyüklü problemlərini həll edən tarixi şəxsiyyət olmaqla yanaşı, həm də tarixi yarıdan şəxsiyyətdir. Ulu öndərin milli və dövlətçilik maraqlarına xidmət edən zəngin fəaliyyəti Azərbaycan xalqının tarixində dərin iz buraxaraq əsl dövlət idarəçiliyi məktəbinə çevrilib. Azərbaycan xalqı bundan sonra da bu böyük məktəbdən, ümummilli liderin zəngin siyasi

təcrübəsi, möhkəm iradəsi, məqsədyönlü və uzaqqöhrən siyasəti nəticəsində respublika-miz hərətləri və dinamiki inkişaf yoluna gətirib. Heydər Əliyev özünün gərgin əməyi, uğurlu daxili və xarici siyasət strategiyası ilə ölkəmizin iqtisadi inkişafının, daxili siyasi sabitliyinin və əmin-amanlığının, milli-mənəvi dəyərlərə qayıdışın, bu dəyərlər-

manəvi dəyərlər sistemine, dini məqsədyönlü və uzaqqöhrən siyasəti nəticəsində respublika-miz hərətləri və dinamiki inkişaf yoluna gətirib. Heydər Əliyev özünün gərgin əməyi, uğurlu daxili və xarici siyasət strategiyası ilə ölkəmizin iqtisadi inkişafının, daxili siyasi sabitliyinin və əmin-amanlığının, milli-mənəvi dəyərlərə qayıdışın, bu dəyərlər-

Milli-mənəvi dəyərlərin qorunması məsələsi Heydər Əliyevin fəaliyyətində aparıcı xətt kimi özünü göstərib. Ulu öndər istər ailədə, istər hansısa dar çevrədə, istərsə də dövlət idarəçiliyində və cəmiyyətdə daim milli-mənəvi, əxlaqi dəyərlərə sadıq qalmışdır. İdarəçiliyinin bütün mərhələlərində qanunçuluğa, hüquq qaydalarına, ədalətə

Azərbaycanda uğurlu inkişafın, sabitliyin bərqərar olması istiqamətində atılmış bütün addımların arxasında dini və milli dözümlülük, tolerantlıq və multikultural dəyərlər dayanır.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti.

olmaqla yanaşı, məsuliyyətinin ağırlığını dərk edib onu özünə götürməyə hazır olan şəxsiyyətə ehtiyac idi. Heydər Əliyevin tarixi vəzifəsi Azərbaycanı qorumaq, onun dönməz inkişafı üçün zəruri zəmin yaratmaq idisə, onu güclü və qüdrətli ölkə səviyyəsinə qaldırmaq missiyasını İlham Əliyev özünə götürdü.

Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu bütün sahələrdə inkişaf tempinə görə ölkəmizi dünyanın lider dövlətinə çevirən, dövlət maraqlarını, xalqın mənafeyini, həmçinin bəşəri dəyərləri əsas götürən pragmatik siyasi kursun hazırladığı möhtərəm Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilmiş respublikamızda multikultural mühtim möhkəmlənməsi, o cümlədən tolerant ənənələrinin güclənməsinə geniş imkanlar açır. Prezident İlham Əliyevin xalqımızın milli-mənəvi dəyərlərinə,

yanaşır. Prezident İlham Əliyev bütün fəaliyyətini Azərbaycanın inkişafına və möhkəmlənməsinə həsr edən lider kimi xalqımızın böyük rəhbərini qazanıb. Prezident İlham Əliyevin dünyada gedən geosiyasi və geoiqtisadi proseslərə müdrik liderlə məxsus böyük uzaqqöhrənliklə yanaşması apardığı siyasətin əsas cəhətlərindən biridir. Azərbaycan Prezidenti təcrübəli siyasətçi kimi ümummilli və global məsələləri böyük peşəkariyyətlə həll edir, hadisə və proseslərin axarını əvvəlcədən müəyyən-ləşdirərək gələcəyin tarixini yaradır, parlaq zəkası, iti mühakimə qabiliyyəti, möhkəm xarakter və mürəkkəb situasiyalarda düzgün seçim etməsi ilə dünyanın tanınmış dövlət xadimləri arasında xüsusi yer tutur. Prezident İlham Əliyev xalqımızın həyatında böyük dəyişikliklər yaradan tarixi vəzifələrinə həyata ke-

Ulu Öndərin irsi milli dəyərimizdir

Azərbaycan tarixinin Heydər Əliyev salnaməsi

irindən ölkəmizin inkişafı, xalqımızın rifahı naminə faydalana-cıq, Azərbaycan Heydər Əliyevin ideyaları əsasında tərəqqi yolunda əmin addımlarla irəlilə-məyə yeni zirvələr fəth edəcək. Əminliklə söyləmək olar ki, Heydər Əliyev irsi gələcək nəsillər üçün də zəngin xəzinə olacaq.

Heydər Əliyev müdrik şəxsiyyət kimi bir tarix, salnamə yaradıb, zamanın axarını nizamlamaq qüdrətinə sahib olub. Azərbaycanın müstəqil dövlət kimi mövcudluğunun qorunub saxlanması, inkişafı, ölkəmizdə sabitlik və həmrəyliyin təmin olunması bilavasitə Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Ulu öndərin öz xalqı və dövləti qarşısında misilsiz xidmətləri Azərbaycan tarixinin şanlı səhifələrini təşkil edir. Ümumiyyətlə, Heydər Əliyevin həyat əməli, uzaqqöhrən siyasi fəaliyyətinin əsas məqsədi azad və müstəqil dövlət qurmaq idi. Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin bərpası ərəfəsində gedən proseslərdə Heydər Əliyev tarixi şəxsiyyət, lider olaraq Azərbaycan xalqının taleyini təsir göstərən əhəmiyyətli addımlar atdı. 1993-cü ilin yayında Azərbaycan çətin mürəkkəb şəraitdə olduğu zaman xalqın təkidli Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıtmasını tələb et-

rin qorunması və təbliğ edilməsinin rəhninə çevrildi.

Heydər Əliyevin prezidentliyi dövründə (1993-2003-cü illərdə) ölkəmizin keçdiyi inkişaf yoluna, qazanılan nailiyyətlərə nəzər saldıqda görürük ki, Azərbaycan, sözün əsl mənasında mühüm zirvələr fəth edib, beynəlxalq münasibətlər sistemində söz və nüfuz sahibinə çevrilib. Bütün bunların nəticəsidir ki, müstəqil Azərbaycan 1993-cü ildən bu günə qədər inkişaf yolunda inamla irəliləyir, qazanılan möhtəşəm uğurlar ölkəmizin qüdrətinin daha da artmasını təmin edir.

Məlumdur ki, tarixi şəxsiyyətlər, o cümlədən liderlər xidmətlərinin miqyasına görə fərqli səviyyədə qəbul olunurlar. Eleləri var ki, mənsub olduğu xalqın hüduqlarına aşı bilmir, yalnız öz doğma vətəninə hörmətə yad edilir, elə simalar da var ki, onlar öz xalqının təkcə sevimlisinə yox, həm də ideali-na çevrilir. Heydər Əliyevin bütün sahələrdə qurucu istiqamət üzrə təşəbbüskar fəallığı, strateji hədəflərə nail olması, Azərbaycanın perspektivləri üçün

gəyşəyayışına nail olmaq demokratik cəmiyyət qurmağın təməl prinsiplərindən biri hesab olunur. Tarixən başqa millətlərə və dinlərə, fərqli mədəniyyətlərə dözümlü yanaşması ilə seçilən Azərbaycanda bu gün müsahibə edilən tolerantlıq xalqımız milli-mənəvi dəyərlər sisteminin, dini-sakral baxışların qovuşduğu bu torpaqlarda yaşayan insanları birgəyşəyayışın təkcə coğrafi deyil, həm də mənəvi təzahürü, fərqli mədəniyyətlərin dialoqu öz gündəlik həyatında hiss edir.

Bu gün hər bir azərbaycanlı fəxrle deyə bilər ki, xalqımız tarixin ən çətin dövrlərində belə, öz zəngin milli-mənəvi irsini və adət-ənənəsini yad təzahürlərdən qoruyaraq saxlayıb və nəsilən-nəsillə ötürüb. Şübhəsiz, bunda dini etiqadın rolu böyükdür. Təsədüfi deyil ki, günümüzdə gəlib çıxan milli-mənəvi dəyərlərimiz, adət-ənənələrimiz insanlarımızın dini etiqadına əsaslanaraq özündə çox böyük

bağlı olması da əslində, Onun zəngin mədəniyyətindən irəli gəlirdi. Böyük strateq həmişə vurğulayırdı ki, Azərbaycan xalqında əsrlər boyu formalaşan milli-mənəvi dəyərlər mədəniyyətdən, əxlaqdan, adət-ənənələrdən və digər insani keyfiyyətlərdən ibarətdir. Onun müasir Azərbaycan dövlət-din münasibətlərinin formalaşmasında həyata keçirdiyi din siyasətinin əsasında da məhz bu dayanır. Ümummilli liderin hakimiyyətə yenidən qayıdışından sonra ölkədə dini fəaliyyət sahəsində sabitliyə nail olunması, konfessiyalar arasında dözümlülük və qarşılıqlı hörmət mühtim qorunub saxlanması və möhkəmləndirilməsi istiqamətində görüldüyü böyük işlər dini etiqad azadlığına geniş imkanlar açdı və nəticədə dini icmaların normal fəaliyyəti üçün hüquqi-mənəvi şərait yaradıldı. Bu gün Azərbaycanda mövcud olan dini dözümlülük və tolerantlıq dinə münasibətdə dövlət siyasəti kimi səciyləndirilir. Bu siyasət dünyəvi ölkələrin tərəfindən məqbul bir model kimi qəbul olunur və bəyənilir. Bütün bunlar həm də ulu öndər Heydər Əliyev siyasətini layiqli formada davam etdirən Prezident İlham Əliyevin uğurlarının nəticəsidir. Cənab Prezidentin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən sosial-iqtisadi siyasət, əldə edilən uğurlar, ictimai-siyasi həyatdakı sabitlik din sahəsində də özünü göstərir. Xüsusilə, böyük tarixə malik dini məbədlərimizin bərpası və xalqımızın istifadəsinə verilməsi sahəsində ardıcıl tədbirlər həyata keçirilməsi milli-mənəvi dəyərlərimizə olan böyük xidmətdir.

Ümummilli lider həmişə Azərbaycan xalqının mənafeyini düşünən şəxsiyyət olub, bu istiqamətdə apardığı ardıcıl və məqsədyönlü siyasət onun bütün fəaliyyətinin əsası təşkil edib. Bu gün Azərbaycanda həyata keçirilən böyük tədbirlər məhz Heydər Əliyevin ölməz ideyalarının həmişəyaxar, əbədi olduğunu bir daha sübut edir. Ulu öndərin uzaqqöhrənliyi, müdrikliyi və fədakarlığı bu şəxsiyyəti təkcə Azərbaycan xalqının deyil, bütün dünya azərbaycanlılarının liderliyinə yüksəlmiş, ömrü yolu isə Vətənə xidmətin parlaq nümunəsinə çevrilib. Bütün həyatını xalqına və Vətənə həsr etmiş Heydər Əliyev Azərbaycan xalqının tarixinə müstəqilliyimizə verdiyi töhfəyə görə Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi bu tolerantlıq siyasəti rejonunda və dünyada belə tərəfdaşlığın möhkəm fundamentini yaratmaqla bölgədə sülhün və təhlükəsizliyin möhkəmlənməsinə müsbət təsir göstərir.

Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Vətən müharibəsində qazanılmış şanlı qələbə "Mən ona özüm qədər inanıram və gələcəyini böyük ümidlərlə bəsləyirəm". Zaman Heydər Əliyev uzaqqöhrənliyini təsdiq edir və ümummilli liderin layiqli davamçısı möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyev Azərbaycanın yüksək bacarıqlı rəhbərlik edir, öz pragmatik və müdrik siyasəti ilə ölkəmizi irəli aparır. Dövlətin sükranını etibarlı əllərdə olduğunu görən xalqımız öz Prezidentinə daim dəstək verir və onun arxasınca inamla gedir.

Mübariz QURBANLI,
Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri, Yeni Azərbaycan Partiyası İdarə Heyətinin üzvü.

“ Milli-mənəvi dəyərlərin qorunması məsələsi Heydər Əliyevin fəaliyyətində aparıcı xətt kimi özünü göstərib. Ulu öndər istər ailədə, istər hansısa dar çevrədə, istərsə də dövlət idarəçiliyində və cəmiyyətdə daim milli-mənəvi, əxlaqi dəyərlərə sadıq qalmışdır. İdarəçiliyinin bütün mərhələlərində qanunçuluğa, hüquq qaydalarına, ədalətə bağlı olması da əslində, Onun zəngin mədəniyyətindən irəli gəlirdi. Böyük strateq həmişə vurğulayırdı ki, Azərbaycan xalqında əsrlər boyu formalaşan milli-mənəvi dəyərlər mədəniyyətdən, əxlaqdan, adət-ənənələrdən və digər insani keyfiyyətlərdən ibarətdir. Onun müasir Azərbaycan dövlət-din münasibətlərinin formalaşmasında həyata keçirdiyi din siyasətinin əsasında da məhz bu dayanır. ”

məsi heç də təsadüfi deyildi. Həmin il iyunun 15-də müdrik siyasətçinin, təcrübəli dövlət xadiminin hakimiyyətə tarixi qayıdışı ilə Azərbaycan tarixinin yeni, əzəmətli mərhələsinə qədəm qoydu. Bu qayıdış ilə ölkənin ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi, elmi-mədəni həyatında, beynəlxalq əlaqələrində dönüş yaranırdı, elmi əsaslara uyğun şəkildə müstəqil dövlət quruculuğu prosesi başlandı. Heydər Əliyev tarixə müasir müstəqil Azərbaycanın memarı olaraq düşdü. Ümummilli liderin hakimiyyətə gəlişi ölkəmizi yalnız iqtisadi cəhətdən irəli aparmadı, eyni zamanda Azərbaycan xalqının mənəvi ələmində, milli şüurunda böyük təkamülün, dəyişikliyinin yaranmasına gətirib çıxardı. Ulu öndərin Azərbaycanda siyasi hakimiyyətə gəlişinin iqtisadi, siyasi, sosial, mənəvi, habelə ideoloji əhəmiyyəti var idi. Heydər Əliyevin zəngin dövlətçilik

yorulmaz fəaliyyəti onu başqaları üçün də nümunə simaya çevirdi.

Azərbaycançılığın inkişafında göstərdiyi xidmətlər, ümumiyyətlə, bənzərsiz liderlik keyfiyyətləri ilə yanaşı, siyasi ideoloq və strateq olaraq da Heydər Əliyev Azərbaycan coğrafiyasına, yalnız bir zamana sığmayan milli və milli olduğu qədər də bəşəri şəxsiyyət kimi qəbul edilir. Ulu öndər 1969-cu ildə Azərbaycan SSR-in rəhbərliyinə gələrkən respublikada çox fərqli - millilikdən get-gedə uzaqlaşan, iqtisadiyyatı tənəzzülə uğrayan və mərkəzdən tam asılı bir idarəçilik mexanizmi mövcud idi. Məhz Heydər Əliyevin atdığı uzaqqöhrən addımlar, gələcək perspektivə hesablanmış işlər Azərbaycanı fərqli məcraya yönəltdi. Xalq iqtisadi, mədəni və mənəvi geriklikdən qurtuldu.

Tarixi faktlar da sübut edir ki, müxtəlif dünyagörüşünə, milli-

milli əxlaqi və bəşəri duyğuların təəcəssümü etdirir. Həyatına daxil olan bütün dinlərin, xüsusilə də İslamın əsl mahiyyətini dərk edən, saflığını qoruyan xalqımız onun insanı paklığa səsləyən müqəddəs çağırışlarına, mərasim və ayinlərinə tarixin bütün məqamlarında əməl etməyə çalışıb. Hətta insanların yaddaşında ateizm mərhələsi kimi qalan sovet dönəmində də xalqımız öz milli-mənəvi dəyərlərindən, dini baxışları və adət-ənənələrindən uzaqlaşmayıb, əksinə milli-dini dəyərlərinə daha böyük istəklə sarılıb. Ömrünün sonunadək milli-mənəvi dəyərlərimizə sadıq qalmış, onun qorunmasının və inkişafının hamisi olmuş ulu öndər Heydər Əliyev deyirdi ki, "Bizim xalqımız yüz illərlə, milli illərlə adət-ənənələrimizi, milli-mənəvi dəyərlərimizi yaradıb və bunlar indi bizim xalqımızın mədəniyyətini təşkil edən amillərdir".

Ulu öndər 2003-cü ildə tarixi mürcəətində xalqı müəyyənləşdirdiyi siyasəti davam etdirə biləcək daşqın ıvnağı göstərdi: "İnanıram ki, mənim axıra çatdırı bilmədiyim taleyüklü məsələləri, planları, işləri sizin köməyiniz və dəstəyinizlə İlham Əliyev başa çatdırı bilər. Mən ona özüm qədər inanıram və gələcəyini böyük ümidlərlə bəsləyirəm". Zaman Heydər Əliyev uzaqqöhrənliyini təsdiq edir və ümummilli liderin layiqli davamçısı möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyev Azərbaycanın yüksək bacarıqlı rəhbərlik edir, öz pragmatik və müdrik siyasəti ilə ölkəmizi irəli aparır. Dövlətin sükranını etibarlı əllərdə olduğunu görən xalqımız öz Prezidentinə daim dəstək verir və onun arxasınca inamla gedir.